

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2020.4(124).06

Каплінський В. В.
доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і професійної освіти,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Белінська Т. В.
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Міненко А. О.
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри дошкільної та початкової освіти,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В КОНТЕКСТІ ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Процес професійного становлення майбутнього вчителя не може успішно здійснюватись без поєднання з передовими зарубіжними технологіями професійної підготовки та їх віддзеркалення у вітчизняних державних і регіональних програмах розвитку педагогічної освіти. Особливий науковий інтерес викликають прогресивні надбання тих зарубіжних країн (Німеччини, Франції, Канади, Данії, Нідерландів, Фінляндії та ін.), які демонструють високий рівень професійної підготовки вчителів у відповідності зі світовими стандартами; бережуть багаті історичні традиції освіти, що забезпечує їх провідну роль в науково-освітній галузі; накопичили значний досвід підготовки педагогів у нових соціокультурних умовах. Професійна підготовка майбутніх учителів в цих країнах використовується як гнучкий елемент професійного й особистісного розвитку людини впродовж усього життя.

У статті визначено основні тенденції підготовки майбутніх учителів у Німеччині, Франції, Канаді, Данії, Нідерландах, Фінляндії та ін. у контексті їх особистісно-професійного становлення і його адаптації до умов професійної підготовки майбутніх педагогів у вітчизняному освітньому просторі закладів вищої освіти. Зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх вчителів відкрив нові можливості для вдосконалення системи професійного становлення майбутніх учителів в Україні.

Ключові слова: зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх учителів, загальнопедагогічна підготовка, професійне становлення, науково-методичний супровід випускників, моделі професійної підготовки.

Каплінский В. В., Белинская Т. В., Миненок А. А., Особенности зарубежного опыта подготовки будущих учителей в контексте их профессионального становления. Процесс профессионального становления будущего учителя не может успешно осуществляться без сочетания с передовыми зарубежными технологиями профессиональной подготовки и их отражения в отечественных государственных и региональных программах развития педагогического образования. Особый научный интерес вызывают прогрессивные достижения тех зарубежных стран (Германии, Франции, Канады, Дании, Нидерландов, Финляндии и др.), которые демонстрируют высокий уровень профессиональной подготовки учителей в соответствии с мировыми стандартами; берегут богатые исторические традиции образования, обеспечивают их ведущую роль в научно-образовательной сфере; накопили значительный опыт подготовки педагогов в новых социокультурных условиях. Профессиональная подготовка будущих учителей в этих странах используется как гибкий элемент профессионального и личностного развития человека в течение всей жизни. В статье Определены основные тенденции подготовки будущих учителей в Германии, Франции, Канаде, Дании, Нидерландах, Финляндии и др. В контексте их личностно-профессионального становления и его адаптации к условиям профессиональной подготовки будущих педагогов в отечественном образовательном пространстве высших учебных заведений. Зарубежный опыт профессиональной подготовки будущих учителей открыл новые возможности для совершенствования системы профессионального становления будущих учителей в Украине.

Ключевые слова: зарубежный опыт профессиональной подготовки будущих учителей, общепедагогической подготовки, профессиональное становление, научно-методическое сопровождение выпускников, модели профессиональной подготовки.

Kaplinsky V., Belinska T., Minenok A. Peculiarities of foreign experience of training of future teachers in the context of their professional formation. The process of professional development of a future teacher cannot be successfully carried out without its combination with advanced foreign technologies of professional training and their reflection in domestic state and regional programs of the development of pedagogical education. Progressive achievements of the foreign countries (Germany, France, Canada, Denmark, the Netherlands, Finland, etc.), which demonstrate a high level of professional training of teachers in accordance with world standards; preserve the rich historical traditions of education, which ensures their leading role in the scientific and educational field; have accumulated significant experience of training teachers in new socio-cultural conditions present particular interest. The professional training of future teachers in these countries is used as a flexible element of professional and personal development of a person throughout life. The article identifies the main trends in the training of future teachers in Germany, France,

Canada, Denmark, the Netherlands, Finland and others in the context of their personal and professional development and its adaptation to the conditions of professional training of future teachers in the domestic educational space of higher education institutions. Foreign experience in the training of future teachers has opened up new opportunities to improve the system of professional development of future teachers in Ukraine

Key words: foreign experience of professional training of future teachers, general pedagogical training, professional development, scientific and methodological support of graduates, models of professional training.

Постановка проблеми. У документах провідних міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ОЕСР, Рада Європи, Європейська Комісія та ін.) відзначається висока якість та конкурентоспроможність освіти на сучасному світовому ринку праці, а педагог XXI століття визнається носієм суспільних змін. Саме тому інтегрування в європейський та світовий освітній простір національної системи освіти зумовлює необхідність пошуку та реалізації нових підходів, які б сприяли забезпеченню якісно нового рівня професійно-педагогічної підготовки вчителів на засадах використання кращих зразків світового досвіду та національних надбань, про що наголошується у програмних документах України: Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), Закон України «Про освіту» (2017 р.), «Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи» (2016 р.) та ін.

Процес професійного становлення майбутнього вчителя не може успішно здійснюватись без поєднання з передовими зарубіжними технологіями професійної підготовки та їх віддзеркалення у вітчизняних державних і регіональних програмах розвитку педагогічної освіти.

Особливий науковий інтерес викликають прогресивні надбання тих зарубіжних країн (Німеччини, Франції, Канади, Данії, Нідерландів, Фінляндії та ін.), які демонструють високий рівень професійної підготовки вчителів у відповідності зі світовими стандартами; бережуть багаті історичні традиції освіти, що забезпечує їх провідну роль в науково-освітній галузі; накопичили значний досвід підготовки педагогів у нових соціокультурних умовах.

Професійна підготовка майбутніх учителів в цих країнах досить тісно пов'язана з середньою та післядипломною освітою і використовується як гнучкий елемент професійного й особистісного розвитку людини впродовж усього життя. Зусилля освітян та науковців розвинених країн Європи спрямовані на підвищення якості професійного становлення педагогів, особливо під час навчання у вищих закладах освіти, що стає можливим за умови фундаментальної наукової підготовки, раціонального поєднання елементів теоретичного навчання і професійної практики.

Стан вивчення проблеми. Підготовку вчителів у європейських країнах досліджували Г. Алексевич, В. Базуріна, Т. Вакуленко, В. Гаманюк, І. Задорожна, Н. Лавриченко, Л. Латун, О. Локшина, М. М'яковський, Л. Полуніна, А. Турчин та ін. До ґрунтовних робіт, які були виконані на матеріалах декількох країн, належать дослідження О. Сухомлинської, праці з глибоким та всебічним аналізом професійної підготовки вчителів у країнах Західної Європи Л. Пуховської.

Мета нашої статті полягає у визначенні особливостей досвіду підготовки майбутніх учителів у Німеччині, Франції, Канаді, Данії, Нідерландах, Фінляндії та ін. у контексті їх особистісно-професійного становлення і його адаптації до умов професійної підготовки майбутніх педагогів у вітчизняному освітньому просторі закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Загалом сучасна професійна освіта за кордоном має на меті забезпечення багатопрофільної підготовки студентів. Її наліз у країнах Західної Європи доводить, що в останні десятиріччя саме практична спрямованість навчання займає провідне місце у формуванні важливих спеціальних та загальнопедагогічних компетентностей, які забезпечують успішне професійне становлення. Зокрема, завдяки збільшено частки педагогічних дисциплін і практики в навчальних планах, а також методичної складової підготовки вчителя.

У концептуальних положеннях Стратегії розвитку педагогічної освіти в Україні [10] представлені результати аналізу основних конкуруючих у світі освітніх моделей: американської (історично-англосакської) та німецької. За критерієм сутнісних характеристик їх змісту набагато ближчою до українського освітнього досвіду, національних традицій і здобутків у підготовці фахівців, стратегічних завдань щодо професійно-особистісного становлення педагога є німецька, в якій домінують гуманізм і фундаментальність як провідні її характеристики. Підготовка німецького вчителя зорієнтована, з одного боку, на конкретну сферу практичної діяльності, а з іншого, містить елементи більш широкого професійного профілю. Гнучкість кваліфікації дає можливість легко перебудовуватися відповідно до мінливих освітніх вимог, що забезпечує творчий характер професійного становлення.

У навчанні майбутніх педагогів Німеччини, як наголошують А. Турчин та О. Суліма, головна роль відводиться психолого-педагогічному блоку «Науки про освіту», що базується на таких ключових принципах: модульність, міждисциплінарність, рефлексивність. Першорядним щодо оновлення змісту професійно-педагогічної підготовки вчителів є принцип міждисциплінарності. Відповідно комплексними є і теми модулів, що мають на меті аналіз певних явищ шкільного та позашкільного життя з позицій різних наук у їх єдності. Модулі відображають компетентності, основа яких – науково-теоретичні знання з педагогіки, психології, соціології та розвиток здатності проектувати їх у професійну діяльність у шкільному та позашкільному середовищах [11, с. 31].

Основні форми організації підготовки майбутніх учителів у ФРН – лекції, семінари, тренінги, колоквіуми, консультації (тьюторіал, наставництво), професійно-педагогічна практика, самостійна робота. Форми проміжного і заключного контролю навчання – письмові домашні роботи, усні та письмові заліки, бакалаврські і магістерські кваліфікаційні роботи, портфоліо. Лекції, як методологічна основа і орієнтир для подальшої освітньо-пізнавальної діяльності студентів, орієнтовані на викладення базового теоретичного матеріалу і найсуттєвіших ключових положень теми, що вимагають їх подальшого наукового обґрунтування. Відповідно відбувається зменшення кількості лекційного часу і його збільшення на семінари та практичні заняття, під час яких здійснюється конкретизація і деталізація теоретичних положень, окреслених у

змісті лекцій. У контексті нашого дослідження такий підхід є цінним у плані наповнення лекцій з психолого-педагогічних дисциплін саме тим змістом, який би виконував роль орієнтиру професійного становлення майбутнього вчителя.

Важливо підкреслити ключові поняття, що чітко відображають цільовий аспект найпоширеніших форм організації освітньої діяльності у вишах Німеччини, оскільки у процесі професійного становлення майбутнього педагога ми також використовуємо названі нижче форми з такими ж цільовими орієнтирами, а саме: лекція – «знати», практикум – «уміти» і «володіти», семінар – «володіти», проект і дипломна робота бакалавра – «змінювати», місце магістерської роботи знаходиться між «змінювати» і «створювати», а дисертація відповідає ступеню «створювати».

Формування загальнопедагогічної компетентності майбутніх педагогів у ФРН забезпечується використанням методів проблемного, дослідницького кооперативного, ситуаційного навчання та рефлексії. Водночас це вимагає від майбутнього вчителя попередньої самостійної підготовки. Робота самостійного характеру відбувається у тьюторіалах спільно з наставником-консультантом (тьютором) і передбачає взаємодію в малих групах. Тьютор – студент старшокурсник, основна функція якого полягає у підтримці студентів молодших курсів у навчанні, допомозі в засвоєнні нового теоретичного матеріалу. Тьюторіал, що є формою організації самопідготовки, надає студентам на початковому етапі навчання можливість зворотнього зв'язку щодо власних стратегій професійного становлення, їх коригування, аналізу власної мотивації. Для студентів старших курсів участь у груповій роботі в ролі тьютора також має позитивний ефект, оскільки сприяє розвитку вмінь спілкування, навичок роботи у команді, публічного виступу, активного слухання та ін. [13; 14].

Педагогічна освіта Данії базується, як зазначає А. Роляк, на взаємопов'язаних концепціях: особистісно орієнтованій (професійна підготовка автентичної особистості вчителя), дослідницько орієнтованій (активне пізнання професійної дійсності), практико орієнтованій (інтеграція теорії і практики); дуалістичній (співіснування поєднаних в межах однієї системи двох опорних концепцій – академічної і загальнопрофесійної, зі специфічними особливостями і чітко окресленими сферами педагогічної діяльності). Характерними ознаками підготовки педагогів у Данії є принципи відкритості, наступності, гнучкості та неперервності, що забезпечують результативність системи професійного становлення та розвитку майбутнього вчителя [9]. В контексті даного дослідження доречно відзначити програму профорієнтаційного відбору майбутніх педагогів на основі змістовної психолого-педагогічної діагностики; динамічну програму «Вступ до професії вчителя», що включає «супровід» та «професійну підтримку» молодого вчителя, створюючи умови для адаптації до професійної діяльності; впровадження адаптованих до вітчизняних умов технологій інноваційного навчання (проектного, проблемного, інтерактивного), інформаційно-комунікативних технологій.

Перспективними напрямками застосування позитивних ідей досвіду підготовки педагогів Республіки Кіпр, визначені Н. Воевутко [1], у практику організації професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки є наступні: організація роботи педагогічної інтернатури з метою професійної адаптації молодих фахівців; організація підготовки менторів, що відповідають за процес адаптації новопризначених учителів до умов професійної діяльності в освітніх закладах; магістерська підготовка не за спеціальностями, а за більш гнучкими, налаштованими на сучасні потреби освіти міждисциплінарними програмами; широке використання «платформи освіти на відстані» та координація навчання студентів викладачем.

У Нідерландах процес професійного становлення майбутніх учителів пов'язують з формуванням, в першу чергу, професійного мислення, яке визначає їх поведінку в різних педагогічних ситуаціях. Зокрема, Дж. Б'ютінк (J. Buitink) обґрунтовує концепцію ролі практичних знань у підготовці вчителя, насичених такими педагогічними ситуаціями, які потребують миттєвого прийняття педагогічно доцільного рішення, що забезпечує перехід розгорнутих процесів мислення в згорнуті на основі знань та досвіду [12]. Дж. Б'ютінк робить акцент саме на практичних педагогічних знаннях, відповідно зменшуючи при цьому роль академічної теорії. Він рекомендує два способи представлення теорії у змісті педагогічної освіти: а) у вигляді чітких науково-теоретичних позицій, що стають керівництвом до більш успішного здійснення практичної діяльності; б) науково-практичних знань (типу «як»), тобто знання про способи діяльності.

Значний інтерес у західному педагогічному просторі викликала концепція групи розробників під керівництвом Д. Акінтуря «Базова підготовка вчителя як практичне теоретизування», що отримала назву «оксфордської». Педагогічна теорія розглядається ними як інтелектуальний процес, що веде до відкриття студентом головних законів та закономірностей педагогічного процесу. Звідси й розуміння теоретичної підготовки майбутнього вчителя: «До теоретичних знань, які надаються студентам у процесі їх базової підготовки, вони повинні ставитись як до експериментальних, постійно ставлячи їх під сумнів, а коли потрібно, й відхиляючи» [14]. Базова підготовка учителів спрямовується на критичне вивчення, вдосконалення та експериментальне використання ідей, які надходять з різноманітних джерел, включаючи як знання та досвід досвідчених учителів, їх кращі педагогічні здобутки, так і науково-практичні знання з наукової літератури.

Цікавим у контексті професійного становлення майбутніх учителів є досвід Канади. Нині в більшості канадських ЗВО при їх підготовці використовуються програми двох типів. Одночасна – це програма, за якою студент при отриманні ступеня бакалавра освіти впродовж усього часу навчання паралельно опановує академічні та професійні дисципліни. Маючи університетський ступінь, студент обирає послідовну програму [8].

При формуванні змісту підготовки майбутніх учителів у Канаді спостерігається посилення тенденції до встановлення оптимального науковозумовленого балансу між теоретичними та практичними блоками (модулями) в межах окремої дисципліни та дисциплінами різних циклів. Прагнення наблизити зміст навчальних програм до вимог педагогічної практики та врахування тенденції до інтеграції знань сприяли посиленню міжпредметного принципу [8]. Подібний підхід знайшов своє втілення в загальнонауковому блоці (модулі) освітніх програм, в яких головний акцент робиться на гуманітарних та соціокультурних аспектах вищої педагогічної освіти.

Загалом університетські навчальні програми багаторівневої системи педагогічної освіти в Канаді містять три

складові: 1) загальна підготовка (прослуховування академічних курсів); 2) фахові дисципліни (оволодіння змістом предметів тієї галузі, в якій майбутній учитель планує працювати) та вивчення методики викладання обраного предмета; 3) професійна підготовка, що охоплює курси професійного спрямування та практичну діяльність у школі – педагогічну практику. За усталеною традицією студенти канадського педагогічного університету повинні оволодіти такими академічними курсами: розвиток дітей, навчання учнів з особливими потребами, вміння поводитися в класі, освітнє адміністрування, теорія навчання, філософія педагогіки. Прикладом професійних є курси з порівняльної освіти, діагностики труднощів при оволодінні навчальними дисциплінами (математикою, фізикою та ін.), навчання малих груп учнів, застосування комп'ютерної техніки тощо.

Позитивними рисами і особливостями підготовки майбутніх педагогів системи канадської багаторівневої освіти є: розроблення навчальних програм з урахуванням потреб, інтересів, рівня підготовки, запитів студента, вимог суспільства та провінції; наявність мережі університетських коледжів, що впродовж двох років готують бажаючих до вступу в університет; застосування магістерських програм двох видів: MEd thesis-based та MEd course-based; використання модульної, дистанційної та інформаційно-комунікаційної технологій навчання з відповідними формами і методами; активний розвиток інклюзивної освіти.

Реформування освітньої політики Фінляндії позначено введенням гнучких і вільних стандартів на основі поєднання традиційного навчання з творчістю. Провідна мета фінського уряду в галузі освіти полягає у гармонійному поєднанні залучення країни до європейського освітнього простору і максимального збереження національної автентичності, що створює сприятливі умови для впровадження окремих рекомендацій Болонської системи. Базовими складовими фінської освітньої політики, на що вказує К. Котун [7], окрім знань, умінь і цінностей є прагматичний консерватизм у поєднанні з високим компетентнісним професіоналізмом, креативність і творча різноманітність;

Куррікулум професійної підготовки майбутніх учителів у Фінляндії достатньо гнучкий і не перевантажений навчальними дисциплінами. До його складу входять конкретні навчальні модулі: основне базоване навчання; комунікативно орієнтоване навчання; предметне навчання; педагогічне навчання; додаткове; факультативне. Також фінські освітньо-педагогічні програми передбачають дослідно-базовану підготовку, що підсилюється вказаними компетентностями, якими має оволодіти студент. Практичне навчання супроводжує всю педагогічну підготовку на основі принципу наступності. Навчальна практика проводиться в кілька етапів: 1) вступна практика на початку навчання, 2) основна, 3) предметна шкільна практика, 4) практика викладання [13].

У Фінляндії навчання тісно поєднується з науково-дослідною роботою, що позитивно позначається на якості дипломного проекту. Протягом усього періоду проходження педагогічної практики студенти формують та використовують педагогічне портфоліо з метою накопичення цінних для успішного професійного становлення матеріалів з установкою на їх використання під час навчальних практик та роботи в школі. Поряд з виконанням дипломного проекту портфоліо підвищує ефективність і результативність практичного та теоретичного навчання студентів, будучи повноцінною і «рівною заслугою» для кар'єрного зростання в межах закладу вищої освіти та майбутньої роботи в школі. Ефективному розв'язанню завдань професійного становлення майбутніх фінських учителів сприяє використання різноманітних форм і методів організації навчального процесу: як традиційних (лекції, семінари, практичні заняття, просемінарська робота, есе, консультації, самостійна робота, практика), так і інноваційних (проблемні заняття, проектна діяльність) [7, с. 26].

Професійне становлення майбутніх учителів Франції, зорієнтоване на науково-дослідну діяльність, базується на трьохкомпонентному змісті. До загальноосвітнього компоненту входить цикл дисциплін суспільно-політичного та культурно-освітнього спрямування. Спеціальнопредметна складова включає вивчення спеціальних дисциплін з урахуванням загальнодидактичних і методичних вимог, що є свідченням компетентнісного підходу. Психолого-педагогічний компонент поділяється на вивчення теоретичних дисциплін (перевага надається самостійній роботі студентів) і педагогічну практику [14].

Удосконалення системи педагогічної освіти Франції на сучасному етапі розвитку європейського суспільства, розробка освітньо-кваліфікаційної характеристики вчителя в умовах багатоступеневої освіти зумовили перегляд навчальних планів і програм підготовки учителів з метою їх більш якісного професійного становлення. В зв'язку з цим методологічними та теоретичними принципами побудови змісту навчальних планів і програм стали: модульний принцип, зорієнтований на індивідуалізацію, дидактичну відповідність встановленим стандартам професійної діяльності вчителя, міждисциплінарність, оптимізацію модульно-рейтингового навчання, реалізацію дослідницького потенціалу; принцип оптимального поєднання і раціонального співвідношення теорії та практики; принцип неперервності особистісно-професійного становлення вчителя [14-28]. Про вагомості досягнення системи вищої педагогічної освіти Франції свідчить розробка і впровадження на національному рівні кваліфікаційних стандартів, що ґрунтуються на єдиних вимогах до професійної підготовки педагогів усіх рівнів [14, с. 29].

На сучасному етапі модернізації змісту педагогічної освіти у Франції важливою є її психолого-педагогічна складова, що передбачає поєднання психолого-педагогічної підготовки теоретичного спрямування з практикою і ґрунтується на взаємозв'язку зі спеціальнопредметним та загальноосвітнім компонентами, системній співпраці зі школою. Сучасна модель зорієнтована на більш успішне професійно-особистісне становлення майбутнього вчителя, вона передбачає використання різноманітних активних методів навчання (дискусії, експериментальні вправи, вправи комунікативно-діалогічного характеру, аналіз педагогічних ситуацій). Широке застосування знаходять проблемні методи, методи демонстрації і аналізу педагогічних відеофільмів, «міні-курси», моделювання, рольові ігри, мікророзкладання, презентації проектів тощо.

Висновки. У процесі вивчення зарубіжного досвіду професійного становлення майбутніх учителів визначено основні його тенденції: диверсифікація форм і методів, що забезпечують професійне становлення; гуманізація та

гуманітаризація як невід'ємні ознаки змісту і методів вищої педагогічної освіти; інформатизація навчального процесу; інтернаціоналізація у поєднанні з розвитком національного потенціалу змісту професійної підготовки; інтеграція змісту педагогічної освіти; посилення у професійному розвитку педагогів ролі неформальної освіти; тренінги, навчальні майстерні; участь у міжнародних освітніх програмах та проектах; взаємообмін між педагогами різних шкіл, міжнародний взаємообмін та ін. Зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх вчителів Німеччини, Франції, Канади, Данії, Нідерландів, Фінляндії та ін. відкриває нові можливості для вдосконалення системи професійного становлення майбутніх учителів в Україні. Його аналіз сприяв визначенню тих особливостей, які стали орієнтирами у загальнопедагогічній підготовці студентів і були адаптовані до власного досвіду організації цього процесу.

Література:

1. Воевутко Н. Ю. Професійна підготовка вчителів у республіці Кіпр у ХХ столітті: дис. ... канд. пед. наук. Маріуполь, 2013. 280 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Закон України «Про вищу освіту»: науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Кременя. К., 2002. 159 с.
4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/110-zakon-ukrayiny-pro-osvitu> (дата звернення: 15.08.2017).
5. Каплінський В. В. Професійне становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки: теорія і практика: монографія. Вінниця: «Твори», 2018. 492 с.
6. Каплінський В. В. Загальнопедагогічна компетентність учителя: особливості, складники, шляхи формування: монографія. Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2016. 154 с.
7. Котун К. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи в університетах Фінляндії: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2015. 278 с.
8. Павлюк В. І. Підготовка майбутніх учителів у системі багаторівневої педагогічної освіти в Канаді: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Умань, 2012. 294 с.
9. Роляк А. О. Професійна підготовка вчителів у вищих навчальних закладах Данії: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2011. 290 с.
10. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики / за заг. ред. В. Кременя. К.: «К. І. С.», 2003. 296 с.
11. Турчин А. І. Сучасні підходи до підготовки вчителів професійної школи у Німеччині: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. К., 2002. 18 с.
12. 123Buitink J. Research on Teacher Thinking and Implications for Teacher training. *European Journal of Teacher Education*. 1992. Vol. 16. №3. P. 195–203.
13. Ortenburger A. Professionalisierung und Lehrerbildung. Zur Bedeutung professionsbezogener Einstellungsmuster Studienwahl und Studienverläufe von Lehramtsstudierenden. Eine explorative Längsschnittstudie. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010. 265 p.
14. Formation des enseignants à l'aune des exemples étrangers [Electronic recourse]. http://www.la-croix.com/Actualite/France/La-formation-des-enseignants-a-l-aune-des-exemples-etrangers_NP_2013-03-18-922221
15. Bakhmat, N., Maksymchuk, B., Voloshyna, O., Kuzmenko, V., Matviichuk, T., Kovalchuk, A. ... Maksymchuk, I. (2019). Designing cloud-oriented university environment in teacher training of future physical education teachers. *Journal of Physical Education and Sport*, 19 (4), 1323-1332. <http://efsupit.ro/images/stories/august2019/Art%20192.pdf>
16. Behas, L., Maksymchuk, B., Babii, I., Tsybal-Slatvinska, S., Golub, N., Golub, V. ... Maksymchuk, I. (2019). The influence of tempo rhythmic organization of speech during gaming and theatrical activities on correction of stammering in children. *Journal of Physical Education and Sport*, 19 (4), 1333-1340. <http://efsupit.ro/images/stories/august2019/Art%20193.pdf>
17. Bezliudnyi O., Kravchenko O., Maksymchuk B., Mishchenko M., Maksymchuk, I. (2019) Psycho-correction of burnout syndrome in sports educators (2019). *Journal of Physical Education and Sport*, 19 (3), Art 230 pp. 1585. <http://efsupit.ro/images/stories/septembrie2019/Art%20230.pdf>
18. Gerasymova, I., Maksymchuk, B., Bilozerova, M., Chernetska, Yu., Matviichuk, T., Solovyov, V., & Maksymchuk, I. (2019). Forming professional mobility in future agricultural specialists: the sociohistorical context. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 11 (4), 345-361. <http://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/1604/pdf>
19. Halaidiuk, M., Maksymchuk, B., Khurtenko, O., Zuma, I., Korytko, Z., Andrieieva, R. ... Maksymchuk, I. (2018). Teaching approaches in extracurricular physical activities for 12-14-year-old pupils under environmentally unfavourable conditions. *Journal of Physical Education and Sport*, 18 (4), 2284–2291. <http://efsupit.ro/images/stories/decembrie2018/Art%20344.pdf>
20. Maksymchuk, I., Maksymchuk, B., Frytsiuk, V., Matviichuk, T., Demchenko, I., Babii, I. ... Savchuk, I. (2018). Developing pedagogical mastery of future physical education teachers in higher education institutions. *Journal of Physical Education and Sport*, 18 (2), 810–815. <http://efsupit.ro/images/stories/iunie2018/Art%20119.pdf>
21. Melnyk, N., Bidyuk, N., Kalenskyi, A., Maksymchuk, B., Bakhmat, N., Matviienko, O. ... Maksymchuk, I. (2019). Models and organizational characteristics of preschool teachers' professional training in some EU countries and Ukraine. *Zbornik Instituta za pedagogoska istrazivanja*, 51 (1), 46–93. <https://ipisr.org.rs/images/pdf/zbornik-51/Natalija-Meljnik.pdf>
22. Sitovskiy A., Maksymchuk B., Kuzmenko V., Nosko Y., Korytko Z., Bahinska O. ... Maksymchuk, I. (2019). Differentiated approach to physical education of adolescents with different speed of biological development (2019). *Journal of Physical Education and Sport*, Vol.19 (3), Art 222, pp. 1532 – 1543. <http://efsupit.ro/images/stories/august2019/Art%20192.pdf>

23. Sheremet M., Leniv Z., Loboda V., Maksymchuk B. (2019) The development level of smart information criterion for specialists' readiness for inclusion implementation in education. *Information Technologies and Learning Tools*, 72, 273-285. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2561>

24. Petrova, I. V. (2017). *Renesansna kontsepsiia dozvillia za tvoramy Petrarky [The Renaissance concept of leisure in the works of Petrarch]*. National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald, 3, 3-7. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2017_3_3

25. Nerubasska, A., Maksymchuk, B. (2020). The Demarkation of Creativity, Talent and Genius in Humans: a Systemic Aspect. *Postmodern Openings*, 11 (2), 240-255. <https://www.lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/2625>

26. Kaletnik, G. M., Zabolotnyi, G. M. Kozlovskiy, S. V. (2011), «Innovative models of strategic management economic potential within contemporary economic systems», *Actual Problems of Economics*, Vol, 4(118), pp. 3-11.

27. Petrova, I. V. (2017). *Rol dozvillia v arkhainii Hretsii: na prykladi tvoriv Homera ta Hesioda [The role of leisure in Archaic Greece: based on the works of Homer and Hesiod]*. National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald, 4, 8-11. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2017_4_4

28. Petrova, I. V. (2018). *Renesansna villa: dozvillievi praktyky y kulturne spozhyvannia [A Renaissance villa: leisure practices and cultural consumption]*. National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald, 1, 37-41. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2018_1_9

References:

1. Voyevutko N. Yu. *Profesijna pidgotovka vchyteliv u respubliци Kipr u XX stolitti: dys. ... kand. ped. nauk. Mariupol'*, 2013. 280 s.

2. Zagal'noyevropejs'ki rekomendaciyi z movnoyi osviti': vyvchennya, vykladannya, ocynuyvannya / nauk. red. ukr. vyd. C. Yu. Nikolayeva. K.: Lenvit, 2003. 273 s.

3. *Zakon Ukrayiny` «Pro vyshhu osvitu»: naukovopraktychnyj komentar / za zag. red. V. Kremenya. K., 2002. 159 s.*

4. *Zakon Ukrayiny «Pro osvitu» [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/110-zakon-ukrayiny-pro-osvitu> (data zvernennya: 15.08.2017).*

5. *Kaplinskyj V. V. Profesijne stanovlennya majbutniogo vchytelya v procesi zagal'nopedagogichnoyi pidgotovky: teoriya i praktyka: monografiya. Vinnycya: «Tvory», 2018. 492 s.*

6. *Kaplinskyj V. V. Zagal'nopedagogichna kompetentnist` uchy'telya: osoblyvosti, skladnyky, shlyahy formuvannya: monografiya. Vinnycya: TOV Nilan LTD, 2016. 154 c.*

7. *Kotun K. V. Profesijna pidgotovka majbutnih uchyteliv pochatkovoyi shkoly v universytetah Finlyandi: dys. ... kand. ped. nauk. Kyiv, 2015. 278 s.*

8. *Pavlyuk V. I. Pidgotovka majbutnih uchyteliv u systemi bagatorivnevoyi pedagogichnoyi osvity v Kanadi: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Uman`, 2012. 294 s.*

9. *Rolyak A. O. Profesijna pidgotovka vchyteliv u vyshhyh navchal'nyh zakladax Daniyi: dys. ... kand. ped. nauk. Kyiv, 2011. 290 s.*

10. *Strategiya reformuvannya osvity v Ukrayini: Rekomendaciyi z osviti'nyi polityky / za zag. red. V. Kremenya. K.: «K. I. S.», 2003. 296 c.*

11. *Turchyn A. I. Suchasni pidxody do pidgotovky vchyteliv profesijnoyi shkoly u Nimechchini: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk. K., 2002. 18 s.*

12. *Buitink J. Research on Teacher Thinking and Implications for Teacher training. European Journal of Teacher Education. 1992. Vol. 16. №3. P. 195-203.*

13. *Ortenburger A. Professionalisierung und Lehrerausbildung. Zur Bedeutung professionsbezogener Einstellungsmuster Studienwahl und Studienverlufe von Lehramtsstudierenden. Eine explorative Lignschnittstudie. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010. 265 p.*

14. *Formation des enseignants à l'aune des exemples étrangers [Electronic recourse]. <http://www.la-croix.com>. Actualite / France/La-formation-des-enseignants-a-l'aune-des-exemples-etangers_NP_2013-03-18-922221*

15. *Bakhmat, N., Maksymchuk, B., Voloshyna, O., Kuzmenko, V., Matviichuk, T., Kovalchuk, A. ... Maksymchuk, I. (2019). Designing cloud-oriented university environment in teacher training of future physical education teachers. *Journal of Physical Education and Sport*, 19 (4), 1323-1332. <http://efsupit.ro/images/stories/august2019/Art%20192.pdf>*

16. *Behas, L., Maksymchuk, B., Babii, I., Tsymbal-Slatvinska, S., Golub, N., Golub, V. ... Maksymchuk, I. (2019). The influence of tempo rhythmic organization of speech during gaming and theatrical activities on correction of stammering in children. *Journal of Physical Education and Sport*, 19 (4), 1333-1340. <http://efsupit.ro/images/stories/august2019/Art%20193.pdf>*

17. *Bezliudnyi O., Kravchenko O., Maksymchuk B., Mishchenko M., Maksymchuk, I. (2019) Psycho-correction of burnout syndrome in sports educators (2019). *Journal of Physical Education and Sport*, 19 (3), Art 230 pp. 1585. <http://efsupit.ro/images/stories/septembrie2019/Art%20230.pdf>*

18. *Gerasymova, I., Maksymchuk, B., Bilozero, M., Chernetska, Yu., Matviichuk, T., Solovyov, V., & Maksymchuk, I. (2019). Forming professional mobility in future agricultural specialists: the sociohistorical context. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 11 (4), 345-361. <http://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/1604/pdf>*

19. *Halaidiuk, M., Maksymchuk, B., Khurtenko, O., Zuma, I., Korytko, Z., Andrieieva, R. ... Maksymchuk, I. (2018). Teaching approaches in extracurricular physical activities for 12-14-year-old pupils under environmentally unfavourable conditions. *Journal of Physical Education and Sport*, 18 (4), 2284-2291. <http://efsupit.ro/images/stories/decembrie2018/Art%20344.pdf>*

20. Maksymchuk, I., Maksymchuk, B., Frytsiuk, V., Matviichuk, T., Demchenko, I., Babii, I. ... Savchuk, I. (2018). Developing pedagogical mastery of future physical education teachers in higher education institutions. *Journal of Physical Education and Sport*, 18 (2), 810–815. <http://efsupit.ro/images/stories/iunie2018/Art%20119.pdf>
21. Melnyk, N., Bidyuk, N., Kalenskyi, A., Maksymchuk, B., Bakhmat, N., Matviienko, O. ... Maksymchuk, I. (2019). Models and organizational characteristics of preschool teachers' professional training in some EU countries and Ukraine. *Zbornik Instituta za pedagogoska istrazivanja*, 51 (1), 46–93. <https://ipisr.org.rs/images/pdf/zbornik-51/Natalija-Meljnik.pdf>
22. Sitovskiy A., Maksymchuk B., Kuzmenko V., Nosko Y., Korytko Z., Bahinska O. ... Maksymchuk, I. (2019). Differentiated approach to physical education of adolescents with different speed of biological development (2019). *Journal of Physical Education and Sport*, Vol.19 (3), Art 222, pp. 1532 – 1543. <http://efsupit.ro/images/stories/august2019/Art%20192.pdf>
23. Sheremet M., Leniv Z., Loboda V., Maksymchuk B. (2019) The development level of smart information criterion for specialists' readiness for inclusion implementation in education. *Information Technologies and Learning Tools*, 72, 273-285. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2561>
24. Petrova, I. V. (2017). Renesansna kontsepsiia dozvillia za tvoramy Petrarky [The Renaissance concept of leisure in the works of Petrarch]. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald*, 3, 3-7. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2017_3_3
25. Nerubasska, A., Maksymchuk, B. (2020). The Demarkation of Creativity, Talent and Genius in Humans: a Systemic Aspect. *Postmodern Openings*, 11 (2), 240-255. <https://www.lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/2625>
26. Kaletnik, G. M., Zabolotnyi, G. M. Kozlovskiy, S. V. (2011), «Innovative models of strategic management economic potential within contemporary economic systems», *Actual Problems of Economics*, Vol, 4(118), pp. 3-11.
27. Petrova, I. V. (2017). Rol dozvillia v arkhainii Hretsii: na prykladi tvoriv Homera ta Hesioda [The role of leisure in Archaic Greece: based on the works of Homer and Hesiod]. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald*, 4, 8-11. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2017_4_4
28. Petrova, I. V. (2018). Renesansna villa: dozvillievi praktyky u kulturne spozhyvannia [A Renaissance villa: leisure practices and cultural consumption]. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald*, 1, 37-41. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2018_1_9

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2020.4(124).07

Колосовська В.В.

кандидат педагогічних наук, старший викладач

Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква

ВАЛЕОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розкривається значення валеологічної складової процесу формування професійної компетентності у студентів вищих навчальних закладів. Висвітлена проблема є актуальною у зв'язку з епідемічною ситуацією, що виникла у багатьох країнах світу. У праці проаналізовано сутність понять «професійна компетентність» та «валеологія». Встановлено, що більшість дослідників розглядають поняття «професійна компетентність» як інтегративне утворення, що являє собою готовність до професійної діяльності і включає в себе сукупність знань, умінь та особистісних якостей, обумовлених соціально-економічними умовами. Звертається увага на наукові праці, де професійна компетентність розглядається як безперервне прагнення особистості до самореалізації та самовдосконалення. Окреслено головні положення валеології, що базуються на здоров'язберезувальних принципах та технологіях. Доведено, що валеологія є важливою складовою процесу формування професійної компетентності у майбутніх фахівців вищих навчальних закладів як дисципліна та ціннісний орієнтир.

Ключові слова: валеологія, професійна компетентність, студенти, вищий навчальний заклад.

Колосовская В.В. Валеологическая составляющая процесса формирования профессиональной компетентности у студентов высших учебных заведений.

В статье раскрывается значение валеологической составляющей процесса формирования профессиональной компетентности у студентов высших учебных заведений. Освещенная проблема актуальна в связи с эпидемической ситуацией, возникшей во многих странах мира. В работе проанализированы сущность понятий «профессиональная компетентность» и «валеология». Установлено, что большинство исследователей рассматривают понятие «профессиональная компетентность» как интегративное образование, которое представляет собой готовность к профессиональной деятельности и включает в себя совокупность знаний, умений и личностных качеств, обусловленных социально-экономическими условиями. Обращается внимание на научные работы, где профессиональная компетентность рассматривается как непрерывное стремление личности к самореализации и самосовершенствованию. Определены основные положения валеологии, основанные на здоровьезберегающих принципах и технологиях. Доказано, что валеология является важной составляющей процесса формирования профессиональной компетентности у будущих специалистов высших учебных заведений как дисциплина и ценностный ориентир.

Ключевые слова: валеология, профессиональная компетентность, студенты, высшее учебное заведение.